

KCPE 2004 KISWAHILI

Soma vifungo vifuatavyo. Vina nafasi 1 mpaka 15. Kwa kila nafasi umepewa majibu manne hapo. Chagua jibu lifaalo zaidi kati ya yale uliyopewa.

Kristina alijangalia tena kiooni. Akauna uso wake uliosawijika na kuja mabaka ya kila aina. 1 vimbe liilosimama kwa 2 kwenye paji la uso wake kana kwamba lilitaka kumkumbusha jambo ambalo daima alitaka 3. Kwa mbali akaanza kujiwa na kumbukizi. Akayakunja maisha yake ya 4. Akavuta fikira tena na kuona jinsi 5 mjini na kuingilia anasa za mji bila tahadhari. Akajiangalia asiweze kuamini macho yake, kakonda ghaya ya kukonda, kabaki 6. Machozi, 7 njia mbili mbili. Akalia kwa kite na imani, akililia ujana wake, akililia maisha yake; 8 angalijua! "Lakini, ah!" 9. "Ya kumwagika yamemwagika. 10. Niliufaidi uhondo wa mji, kwa nini nijute? Hawakusema wasemao kuwa 11?"

1. A. Akalitazama	B. Akavitazama	C. Akazitazama	D. Akaitazama
2. A. imara	B. dhara	C. thabiti	D. dhahiri
3. A. kujitambulisha	B. kujiondoa	C. kujisahaulisha	D. kujiandaa
4. A. baadaye	B. usoni	C. kisasa	D. kisogoni
5. A. alivyojihamisha	B. alivyojichomoa	C. alivyojitoma	D. alivyojinasua
6. A. pandikizi la mtu	B. gofu la mtu	C. fuvvu la mtu	D. nofu la mtu
7. A. yakambubujika	B. yakamlengalenga	C. yakammwagika	D. yakamsonga
8. A. sembuse	B. maadamu	C. minghairi	D. laiti
9. A. Akagusa moyo	B. Akapiga moyo	C. Akajipa moyo	D. Akasuta moyo
10. A. Haidhuru	B. Haizuru	C. Haiaminiki	D. Haieleweki
11. A. uzuri wa mkakasi ndani kipande cha mti	B. gae huwa chombo wakatiwe	C. majuto ni mjukuu	D. nzi kufa juu ya kidonda si hasara.

Dhana inayotolewa kwenya misahafu kuwa mwanamke katolewa kutoka ubavuni mwa mwanamume imechangia pakubwa 12 mwana wa kike. Katika jamii nyingi nichini mwanamke alichukuliwa kama kitegauchumi kwani mara tu 13 alitafutiwa mume aliyemwoa na kutoa mahari chungu nzima. Msichana daima hufunzwa kufanya kazi zisizihitaji nguvu nyingi ati 14 ni za kiume. Katika baadhi ya jamii ilikuwa ni 15 kwa mwanamke kula vyakula vyenye chembechembe muhimu za kuhifadhi afya kama vile ini. Hivi viliachiwa wanaume.

12. A. kumtwaza	B. kumtweza	C. kumheshimu	D. kumstahili
13. A. alipochuchuka	B. alipochachamaa	C. alipodumaa	D. alipokopoka
14. A. kazi za kijungu jiko	B. kazi za shokoa	C. kazi za sulubu	D. kazi za ujima
15. A. mila	B. mwiko	C. halali	D. desturi
16. Ni methali ipi inayoafikiana na maelezo kuwa: Haifai kuwadharau watu waliokusaidia hapo awali, huenda ukawahitaji baadaye?		18. "Shinda" ni kuwa wa kwanza katika jambo. Maana nyingine ni;	
A. Ganda la muwa la jana chungu kaona kivuno.		A. bila kuja	B. jambo kuwa ngumu
B. Usione kwenda mbele kurudi nyuma si kazi.		C. kutofanikiwa	D. kaa macho usiku kucha
C. Mwenda tenzi na omo marejeo ni ngamani.		19. Kiambishi "Ki" kimetumiwa kuleta maana gani katika sentensi ifuatayo?	
D. Usitukane wakunga na uzazi ungalipo.		Wanacheka wakiimba	
17. Chagua wingi wa sentensi: Hukujua kuwa ningekutembelea?		A. Kuonyesha kutegemea kwa vitendo.	
A. Hawakujua kuwa tungewatembelea?		B. Kuonyesha vitendo viwili vinafanyika baada ya muda.	
B. Hamkjua kuwa tungewatembelea?		C. Kuonyesha vitendo viwili vinafanyika kimoja baada ya kingine.	
C. Hamkjua kuwa ningewatembelea?		D. Kuonyesha vitendo viwili vinafanyika wakati mmoja.	
D. Hawakujua kuwa ningewatembelea?			

20. Chagua sentensi mwafaka inayounganisha hizi:
Fatma alituzwa. Fatma hakufurahi.
A. Lau Fatma alituzwa hakufurahi.
B. Fatma hakufurahi aghalabu alituzwa
C. Fatma hakufurahi licha ya kutuzwa
D. Maadamu Fatma hakufurahi alituzwa

21. Tunaitaje wakati kati ya saa sita na saa nane mchana?
A. Adhuhuri B. Alasiri
C. Jua la utosi D. Jua la matlai

22. Chagua usemi wa taarifa ufaao wa "Nitasoma kwa bidii ili nifaulu", akasema
A. Anasema kuwa anasoma kwa bidii ili afaulu
B. Alisema kuwa atasoma kwa bidii ili afaulu.
C. Anasema kuwa angesoma kwa bidii ili afaulu
D. Alisema kuwa angesoma kwa bidii ili afaulu

23. Chagua hali ya kutendewa ya sentensi ifuatayo: Mganga alinigangua kwa miti-shamba.
A. Aliganguliwa na mganga na miti-shamba
B. Niliganguliwa mganga kwa miti-shamba
C. Niliganguliwa na mganga kwa miti-shamba
D. Aliganguliwa mganga kwa miti-shamba

24. Tegua kitendawili: Juu ya lima kuna msitu mweusi.
A. Chungu B. Nywele C. Mpingo D. Makaa

25. Chagua kiwakilishi katika sentensi ifuatayo: Niitie Juma nimtume, huyu amekataa kuenda.
A. Juma B. Nimtume
C. Kuenda D. Huyu

26. Ni maneno yapi ambayo ni vivumishi katika sentensi hii? Mbwa hatari waliwafukuza vijana wanenewa waliofita hapo.
A. vijana, wanenewa B. hatari, wanenewa
C. kuenda D. huyu

27. Chagua kihusishi katika sentensi: Kiboko mkali alimvamia mvuvi aliyesimama kando ya mto.
A. kando ya B. mkali
C. mvuvi D. aliyesimama

28. Sentensi "Stella amekwenda kwao" ina maana mbili. Zichague
A. (i) Amekwenda alikozaliwa
    (ii) Amekwenda mbali na kwao
B. (i) Amekwenda kwa mtu mwengine
    (ii) Amekwenda mbali na kwao
C. (i) Amekwenda alikozaliwa
    (ii) Amekwenda kwa watu wengine
D. (i) Amekwenda kwa watu wengine
    (ii) Amekwenda mbali na kwao

29. Chagua sentensi yenye "na" ya kuonyesha mtendaji.
A. Rosa ameandikiwa barua na Rahma
B. Akida na Anasa ni wanafunzi wazuri
C. Tamaa ya ubinafsi ni chanzo cha uovu
D. Ninunulie matunda na mboga.

30. Jina kutokana na kitenzi hama ni:
A. Amehama B. Hamishwa
C. Hamia D. Mahame

Soma taarifa hii kisha ujibu maswali

Katika kijiji kimoja kijulikanacho kwa jina Makanyo, kuliondokea kijana mmoja ambaye Mungu alimtunukia bongo. Kijana huyu alijulikana kwa jina Tumaini. Darasani alikuwa hawezekani. Akasoma kwa bidii ya mchwa hadi akafika chuo kikuu na kuivunja rekodi kwa kupata alama nzuri ajabu. Baadaye akaoa mke kufu yake na kuwapata watoto ambao nao vilevile walizifua na nyayo za wazazi wao.

Jambo lilokutuwa linaikera familia ya kina Tumaini liliokuwa ni ukosefu wa kuwajibika kwa ndugu. Kaka zake walikuwa wazembe shulenii. Kila walipokanywa na kushauriwa kuwa wasome vyema kama ndugu yao Tumaini, walipuuza na kucheka, wakashindwa hata kuchungulia vile vidato vya sekondari vifunguavyo vijana macho na akili zaidi. Tabia zao zikazorota, wakawa wanapiqa mtindi tu na kuzurura.

Wazazi walipokaribia kuwapungia mikono wana wao humu duniani, waliwaita kwa pamoja na kutoawasia na hata kuwapa urithi wa mashamba. Tumaini akawaambia ndugu zake kuwa kwa kuwa anao uwezo, yeye atawaachia hayo mashamba ili wayalime na kuweza kujiinua. Wazee wakafurahi kuona kuwa Tumaini alijali maslahi ya wadogo zake.

Baada ya vifo yya wazazi hao, wadogo hao hawakuchelea kuipiga mali shoka mara moja. Tumaini aliwaonya lakini aliambulia nunge. Maonyo hayo yote yaliingilia sikio moja na kutokea lile jingine, hukumakutia hewani.

Siku moja, ajali mbaya ya barabarani ikaamua kuyakatisha maisha mema ya Tumaini na mkewe. Huzuni iliwakumbatia wana wao lakini majirani na marafiki wakaingilia shughuli za mazishi na kuzimaliza. Wakaanza kuwatunza watoto ambao wakati huo walikuwa wakimaliza elimu ya shule ya msingi.

Nduguze Tumaini walikuwa wakidhani wamepata vya bwerere na kujiona wakifaidi mali ya Tumaini kama tu ile ya wazazi. Hata hivyo, juhudhi si pato, waliyoyataka hayakuwa. Marafiki wa Tumaini waliyatilia guu matendo ya ndugu hawa amba walikuwa wameanza kuinyemelea mali ya Tumaini. Walijaribu kwa udi na uvumba kuzuia dhuluma hii na walipoona mambo yatachacha wakawasaidia watoto kwenda katika korti ya watoto kutetea haki zao. Ami za watoto hawa wakashtakiwa kwa madai ya jaribio la unyang'anyi wa urithi. Uzuri ukawa Tumaini na mkewe nao walikuwa wameandikisha urithi wa watoto wao na kumwachia wakili. Wakili aliwaonyesha nduguze Tumaini hati hizo, wakawa hawajui pa kuziweka nyuso zao. Wakajua kuwa watoto nao wana haki za kurithi. Pia walielewa kwamba kusoma ni kuzuri. Kama wangalisoma vyema wangalikuwa na vyao, lakin walibaki kuwa hohehahe wasio na mbele wala nyuma. Wakawa wanategemea cha ndugu ambacho hakikuwasitiri.

31. Tumaini alithibitisha werevu wake kwa
- kupita mitihani yote, kuonya ndugu,
  - kupita mitihani yote, kupenda majirani, kuwaachia wanawe urithi
  - kupita mitihani yote, kuonya ndugu,, kuwaachia wanawe urithi chini ya wakili.
  - kupita mitihani yote, kupenda ndugu, kuwaachia wanawe urithi chini ya wakili
32. Wazazi wa Tumaini walikuwa na busara kwani
- waliwapa wasia wana wao wantii Tumaini
  - waliwaachia wana wao urithi
  - walikuwa na maonyo mengi
  - waliwaonya wana wao wakasikia
33. Ndugu wa Tumaini waliposhauriwa wasome walicheka kwa sababu _____.
- Tumaini hakuwa tajiri ijapokuwa alisoma
  - walitarajia kufaidi mali ya ndugu yao
  - hawakuona haja ya masomo
  - walishindwa kuendelea na masomo
34. Nduguze Tumaini _____.
- waliachia masomo shule za msingi
  - walisomea kazi za ufundi
  - walifundishwa kazi za jua kali wakashindwa
  - walisoma ngumbaru wakakosa kupata kazi.
35. Maana ya mke kufu yake ni _____.
- mke wa jamii yake
  - mke aliyingana naye
  - mke wa kijiji chake
  - mke aliyesoma naye.
36. Baada ya vifo vya wazazi wao, nduguze Tumaini,
- walidhani watafaidi mali
  - waligawiwa mali wengine wakaifuja
- C. walimnyima Tumaini urithi wote
- D. walianza kuifuja mali mara moja.
37. Huzuni iliakumba wana wao lakini majirani na marafiki wakaingilia shughuli za mazishi na kuzimaliza." Hali ya huu msaada inaweza kuelezwewa kwa methali _____.
- Damu ni nzito kuliko maji
  - Akufaaye kwa dhiki ndiye rafiki
  - Kenda ni bora kuliko kumi nenda rudi
  - Ndugu mui heri kuwa naye
38. Haki za watoto zilitimizwa kwa _____.
- kusomeshwa, kuonywa, kusaidiwa, kuishi na ndugu wakiwa mayatima
  - kulindiwa urithi wao na ndugu, kugawiwa urithi na kusaidiwa na majirani
  - kusomeshwa, kusaidiwa walipofiya, kupewa urithi na kuelekezwa kushtaki maonevu
  - kutomruhusu yelete kuwanyang'anya mali, kuelekezwa kwa mashtaka na kuruhusiwa kuuza mali
39. Kulingana na kifungu, kuipiga mali shoka ni:
- Kutumia mali vibaya
  - Kugawanya mali yote.
  - Kuhifadhi mali yote
  - Kupiga mali bei.
40. Neno hakikuwasitiri kama lilivyotumika katika kifungu linamaanisha _____.
- hakikuwafunikia aibu
  - hakikuwakamilisha
  - hakikuwatamanisha
  - hakikuwatosheliza

Soma taarifa hii kisha ujibu maswali

Usafiri katika nchi nyingi za Kiafrika ni tatizo sugu. Baadhi ya watu hutembea kwa muda mrefu kwa miguu kwa kuukosa usafiri wa haraka. Wengine hupanda hata ngamia ili wapige hatua. Pia, punda hutumiwa kusafirisha mizigo. Kwa wale waliodiriki kujinunulia magari, muda haupiti kabla ya ukarabati kuhitajika. Mamilioni ya magari ya aina hiyo huwa tu ni ya kubebewa nyundo na parafujo kila wakati. Hali hii imezidishwa na barabara ambazo hajizatiwa lami au hata zikiwa, upachika kiholela tu. Mashimo barabarani yanaharibu magurudumu na hata magari yenye. Isitoshe, ukata katika jamii unachangia uhaba wa magari mazuri na hata ubovu wa hayo machache. Hii ni kwa sababu watu hawana ngwenje za kununulia vipuri vifaavyo au kujinunulia magari mapya.

Wengine hujikidhia mahitaji yao ya usafiri kwa kutumia baiskeli. Hizi zina nafuu kifedha kuliko magari, lakini haziwezi kubeba mizigo mingi na mizito. Wachache sana hutumia eropleni na meli ambapo wengi huweza kuyatumia magari moshi. Magari moshi hubeba watu na vitu kwa wingi. Gharama za ukarabati wa reli, mabehewa ya magari hayo na injini zao, zimesababisha ongezeko kubwa la nauli katika miaka ya hivi karibuni. Watu wengi wanashindwa kuulipia usafiri huu. Baadhi yao huyadandiadandia magari hayo hadi paani mwa mabehewa na mabogi ili tu wakwepe kulipa nauli. Mtindo huu hautatizi tu shirika la reli bali huzua hatari kwa wasafiri. Baadhi ya wadandiaji huporomoka na kujivunja viungo, jambo ambalo huongeza idadi ya walemau bure bilashi.

Matatu na mabasi ni aina ya uchukuzi ambaa ni maarufu nchini Kenya. Uchukuzi huu umekuwa ukiwafaa watu wengi sana kwa ~~maka~~ na dahari, hasa wale wa kima cha chini na cha wastani. Jambo linalowaudhi abiria zaidi ni ukosefu wa kudhibiti mambo mengi yanayohusiana na aina hiyo ya usafiri. Mathalani, kudhibiti mwendo wa magari hayo, tabia za uthingi na madereva na kujaza watu garini kama makopa. Zaidi ya hayo, imekuwa ni shida kuzidhibiti tabia za wale wapendao kurambishwa asali katika sekta hii.

Hivi majuzi, waziri wa usafiri na mawasiliano alifanya juu chini akaibuka na mikakata kabambe ya kuondoa udhia mwiningi katika sekta ya usafiri. Aliwataka wenya magari kuweka vidhibiti mwendo, abiria kuitumia mikanda ya usalama, uthingi na madereva kuvaas sare na magari kutobeba abiria kupita kiasi. Kwa kuwa wenye magari wengi hawakuweza kutimiza masharti hayo kwa muda uliowekwa, ilibidi magari mengi yasitumike kwa muda.

Abiria ambaa walikuwa wamechoshwa na vituko barabarani walipiga moyo konde na kujisemea, "Si hoja, hata kama itabidi tutembee kwa miguu kwa muda ni sawa, mradi tupate suluhisho la kudumu."

Kulingana na matokeo ya uchunguzi uliofanywa muda mfupi uliopita, imegunduliwa kuwa tayari ajali zimepungua, usafiri umekuwa wa utulivu na nidhamu ya uthingi na madereva imeimarika. Zogo la "kama hutaki kubinywa nunua lako" limekwisha kabisa.

41. Mwandishi amezitaja aina zifuatazo za usafiri:

- A. Miguu, wanyama, udandiaji, gari moshi
- B. Gari moshi, gari, miguu, baiskeli
- C. Wanyama, pipipiki, udandiaji, ndege
- D. Miguu, baiskeli, ndege, pipipiki

42. Kulingana na kifungu watu hudandia magari ya moshi kwa sababu _____.

- A. usafiri ni wa bei nafuu
- B. wanataka kuepuka udhia wa usafiri
- C. usafiri wa magari ni ghali
- D. wanataka kuepuka kulipa nauli

43. Kifungu kinasema kuwa njia ya usafiri inayotumika sana ni _____.

- A. barabara
- B. eropleni
- C. baiskeli
- D. gari moshi

44. Mambo yanayochangia katika kuzorotesha uchukuzi ni _____.

- A. umaskini, njia mbaya za uchukuzi na ukosefu wa vidhibiti.
- B. ukosefu wa lami, kudandia magari na kutokarabati magari
- C. uhaba wa magari, ukosefu wa kuwadhibiti abiria, ukwepajji wa nauli.
- D. mashimo barabarani, ukarabati na uendeshaji kasi.

45. Magari ya kubebewa nyundo na parafujo kila wakati ni magari.

- A. mabovu
- B. mapya
- C. ya uchukuzi
- D. ya wakarabati

46. Kujivunja viungo kwa mujibu wa kifungu ni

- A. kuvunja viungo bila usaizidi
- B. kujisababisha kuvunjika kwa viungo

C. kuvunja viungo bila sababu

D. kujivunja viungo kwa makusudi

47. Suluhisho kuu la usafiri wa barabarani ni _____.

- A. kuwazungumuzia polisi, madereva na wenye magari.
- B. kuwazungumuzia na kuwadhibiti wasafiri
- C. kuwafuta wasiotimiza masharti
- D. kudhibiti kila kitu kibaya

48. Abiria walisema ..."si hoja, hata kama itatubidi tutembee ..." kwa sababu _____.

- A. walikuwa wamechoka kulipa nauli za juu na kudadia
- B. walikuwa wamechoshwa na magari ya moshi
- C. walikuwa wakitaka mikanda ya usafiri na vidhibiti mwendo
- D. walikuwa wameudhishwa na shida za usafiri.

49. Mabadiliko yaliyowekwa katika sekta ya ušafiri hivi majuzi yamesababisha _____.

- A. usafiri kuwa wa utulivu, uthingi kuwa nadhifu zaidi
- B. kuimarika kwa nidhamu ya uthingi na madereva na zogo kupungua.
- C. kupungua kwa ajali, nidhamu ya uthingi na madereva kuimarika, usafiri kuwa wa utulivu.
- D. kuimarika kwa vidhibiti mwendo na nidhamu ya uthingi na madereva.

50. Maana ya wapendao kurambishwa asali ni

- A. wapendao kula vitamu
- B. wapendao kula hongo
- C. wapendao anasa nydingi
- D. wapendao vya bure.